

KLASİK SİYERİN DİJİTAL ANLATIMI: TEMATİK ANALİZ, BAĞLAM VE DİJİTAL PEDAGOJİK DÖNÜŞÜM

DIGITAL REPRESENTATION OF THE CLASSICAL SİRA: THEMATIC ANALYSIS,
CONTEXTUALIZATION AND DIGITAL PEDAGOGICAL TRANSFORMATION

EDİP AKYOL

DR. ÖĞR. ÜYESİ, SAMSUN ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
İSLAM TARİHİ ANA BİLİM DALI
ASSIST. PROFESSOR, SAMSUN UNIVERSITY, FACULTY OF THEOLOGY
DEPARTMENT OF ISLAMIC HISTORY AND ARTS
SAMSUN, TÜRKİYE

edip.akyol@samsun.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-0757-216X>

 <http://dx.doi.org/10.46353/k7auifd.1900861>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types
Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received
2 Mart / March 2026

Kabul Tarihi / Accepted
14 Temmuz / July 2026

Yayın Tarihi / Published
Eylül / September 2026

Yayın Sezonu / Pub Date Season
Eylül / September

Atıf / Cite as: Akyol, Edip "Klasik Siyerin Dijital Anlatımı: Tematik Analiz, Bağlam ve Dijital Pedagojik Dönüşüm [Digital Representation of the Classical Sıra: Thematic Analysis, Contextualization, and Digital Pedagogical Transformation]. Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of the Faculty of Theology 13/2 (Eylül/September 2026/2): 83-111.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Lisans / License: Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) /Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

Published by Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi - Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Kilis, 79000 Turkey.

ilahiyyatdergisi@kilis.edu.tr

KLASİK SİYERİN DİJİTAL ANLATIMI: TEMATİK ANALİZ, BAĞLAM VE DİJİTAL PEDAGOJİK DÖNÜŞÜM¹

Öz

Günümüz dünyasında dijitalleşme süreçleri, bilginin üretimi, dolaşımı, muhafazası ve alımlanması hususunda köklü ontolojik ve epistemolojik değişimler meydana getirmektedir. Bu dönüşüm, dinî bilginin ve özellikle İslam tarihinin kurucu metni olan siyerin yeni nesillere aktarımında, geleneksel yöntemlerin sınırlarını zorlayan ve modern öğrenme paradigmalarını merkeze alan pedagojik arayışları zorunlu kılmaktadır. İslam eğitim geleneğinde siyer, başlangıcından itibaren yalnızca kronolojik bir tarih anlatısı ya da geçmişe dair bir bilgi yığını olarak algılanmamıştır. Aksine, bireysel karakter inşası, toplumsal değer aktarımı ve normatif bir ideal insan modeli (üsve-i hasene) sunumu olarak merkezi bir işlev görmüştür. Ancak klasik öğretim yöntemlerinin büyük oranda metin merkezli, pasif dinlemeye veya ezbere dayalı tek yönlü aktarım biçimi, bilişsel alışkanlıklarını dijital ekranlar karşısında inşa eden, göz merkezci bir paradigmaya sahip olan ve etkileşimli bilgiyle bağ kuran günümüz öğrencileri nezdinde etkisini giderek yitirmektedir. Özellikle lise ve yükseköğretim düzeyindeki mevcut siyer öğretiminde karşılaşılan asıl kriz, tarihsel malumat eksikliğinden ziyade, teorik olarak öğrenilen değerlerin pratiğe yansıyamamasıdır. Bu durum, klasik siyer literatürünün derinliği ile yeni nesil zihinlerin öğrenme biçimleri arasında belirgin bir pedagojik kopuşa ve anlamsal mesafenin açılmasına yol açmaktadır. Bu temel problematiği hareket noktası kabul eden araştırmanın temel amacı, siyer öğretimini salt bir içerik iletimi veya bilgi transferi olmaktan çıkarıp, dijital çağın sunduğu teknolojik imkânlar ve bilişsel bilimlerin verileriyle yeniden yapılandırılan, disiplinlerarası bir kuramsal çerçeve olan “Dijital Siyer Pedagojisi”ni (DSP) bir öğretim tasarımı olarak önermektir. Buradaki temel hedef, tarihsel malumatı günümüz öğrencisinde karşılık bulan ve eyleme dönüşen etik ilkelere dönüştürmektir. Makalede, bu modelin sahadaki somut uygulama örneği olarak Assad Koshul’un kuruculuğundaki Criterion Concepts inisiyatifi tarafından geliştirilen ve çok dilli bir yapıda sunulan “Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection” başlıklı dijital müfredat merkeze alınmıştır. Bu müfredatın öğretim tasarımı içerisinde yer alan yüksek prodüksiyonlu Omar (Hz. Ömer) dizisi kesitleri üzerinden gerçekleştirilen tematik sahne analizi yöntemi detaylandırılmıştır. Bu tasarımda dijital materyaller basit birer görsel uyarıcı olarak kullanılmaz; aksine, öğretmenin rehberliğinde şekillenen derinlikli bir pedagojik analizin kalbine, bir örnek olay formatında yerleştirilir. Araştırmanın kuramsal ve yöntemsel zemini, Richard E. Mayer’in görsel ve işitsel kanalların eşzamanlı kullanımını savunan “Bilişsel Multimedya Öğrenme Teorisi” ile David A. Kolb’un bilginin deneyime dönüşmesini esas alan dört aşamalı “Deneyimsel Öğrenme Döngüsü” üzerine kurulmuştur. Mayer’in teorisi bağlamında görsel ve işitsel veriler, öğrencinin zihninde bilişsel bir iskele işlevi görerek anlama sürecini kolaylaştırır. Kolb’un öğrenme döngüsüne entegre edilen sahne analizi süreci ise hiçbir zaman bir boşlukta gerçekleşmez; daima öğretmenin önceden kurduğu tarihsel bağlamın ve sağladığı bilişsel hazırbulunuşluk düzeyinin üzerine inşa edilir ve öğrencileri somut deneyim, yansıtıcı gözlem, soyut kavramsallaştırma ve aktif deneyim aşamalarından geçirerek yönlendirir. Bu iki kuramsal yaklaşımın sentezi, dijital bir görselin (sahnenin) nasıl akademik bir tahlil nesnesine ve oradan da bir ahlaki sorgulama sürecine dönüştürülebileceğini kuramsal olarak temellen-

¹ Assad Koshul tarafından geliştirilen ve çok dilli bir yapıda <https://criterionconcept.com/> platformu üzerinde sunulan “Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection” müfredatını konu almaktadır. Bu Siyer öğretim programı Samsun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Siyer öğretiminde denenmiş ve hâlihazırda uygulanmaktadır.

dirmektedir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden belge incelemesi ve tematik içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, Dijital Siyer Pedagojisi (DSP) çerçevesinde şekillenen sahne temelli öğretim tasarımının, olayları ardışık bir vak'anüvislik şeklinde sunan klasik pedagojiyi aştığını göstermektedir. Model, öğrenciyi dışarıdan bir izleyici konumundan çıkararak bizzat anlam üreten aktif bir özneye dönüştürme kapasitesine sahiptir. Görsel ve işitsel verilerin bir arada işlendiği bu yansıtıcı gözlem süreci, öğrencilerin Hz. Peygamber'in hayatındaki kritik dönemeçleri kendi modern etik problemleriyle ilişkilendirmesine olanak tanıyarak üst düzey bilişsel becerilerin gelişimini doğrudan destekler. Çalışmanın en kritik sonuçlarından biri, DSP'nin sunduğu bu dinamik yapının "Erdem-Değer" inşasını desteklemesi ve öğrencinin zihnindeki soyut teorik kabuller ile pratik hayatındaki somut eylemler arasındaki boşluğu kapatmaya yönelik güçlü bir altyapı sunmasıdır. Sonuç olarak bu araştırma, siyer öğretiminin dijitalleşmesini teknik bir ekran kullanımına indirgememekte; siyeri aktif ve eylem odaklı bir karakter inşası sürecine dönüştürmeyi hedefleyen, evrensel yapılandırmacı eğitim ilkeleriyle uyumlu ve ölçeklenebilir modern bir alan eğitimi uygulaması olarak ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Dijital Siyer Pedagojisi, Sahne-Temelli Öğrenme, Deneyimsel Öğrenme, Karakter İnşası, Tematik Analiz.

DIGITAL REPRESENTATION OF THE CLASSICAL SĪRA: THEMATIC ANALYSIS, CONTEXTUALIZATION AND DIGITAL PEDAGOGICAL TRANSFORMATION²

Abstract:

Digitalisation has brought significant ontological and epistemological changes to how knowledge is produced, circulated, preserved, and received. This shift requires pedagogical approaches that move beyond traditional methods and adopt modern learning paradigms to transmit religious knowledge, particularly the *sīra* (the foundational text of Islamic history), to new generations of learners. Within the Islamic educational tradition, *sīra* has never been understood merely as a chronological historical narrative or as a repository of information about the past. Instead, it has served as a central educational tool for individual character building, the transmission of societal values, and the presentation of a normative ideal human model (*al-uswa al-ḥasana*). However, the predominantly text-centric, one-way transmission model of classical teaching -which relies heavily on passive listening and rote memorization- is gradually losing its effectiveness. Today's students develop their cognitive habits within interactive and highly visual digital environments, demanding more participatory forms of education. In the context of high schools and higher education, the main challenge in current *sīra* education is not a lack of historical information. Rather, it is the persistent difficulty of translating theoretically learned values into practical, everyday life. This situation creates a distinct pedagogical disconnect and a widening semantic gap between classical *sīra* literature and modern learning habits. To address this specific issue, this study aims to move *sīra* education beyond basic content delivery. It proposes an interdisciplinary theoretical framework, "Digital *Sīra* Pedagogy" (DSP), designed to utilize digital technologies and insights from cognitive sciences as a modern instructional design. The goal is

² This study focuses on the curriculum titled "Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection," developed by Assad Koshul and offered in a multilingual format on the <https://criterionconcept.com/> platform. This *sīra* instructional program has been piloted and is currently being implemented in *sīra* courses at the Samsun University Faculty of Theology.

to transform historical facts into actionable ethical guidelines that resonate with contemporary students. As a concrete field application of this theoretical model, the study focuses on the multilingual digital curriculum “Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection,” developed by the Criterion Concepts initiative. Specifically, the study examines the thematic scene analysis method, which uses selected excerpts from the historical television series *Omar* (*‘Umar*) within this instructional design. In this framework, digital video materials are not used as simple visual stimuli. Instead, they serve as the basis for in-depth pedagogical analysis in a case study format, carefully guided by the teacher acting as a moderator. The research is conceptually grounded in two major educational theories: Richard E. Mayer’s “Cognitive Theory of Multimedia Learning,” which advocates the simultaneous use of visual and auditory channels, and David A. Kolb’s four-stage “Experiential Learning Cycle,” which focuses on transforming knowledge into experience. According to Mayer’s theory, visual and auditory data act as a cognitive scaffold, facilitating the student’s comprehension process. Furthermore, the scene analysis process in Kolb’s cycle builds directly upon the historical context and “cognitive readiness” previously established by the teacher, guiding students through concrete experience, reflective observation, abstract conceptualization, and active experimentation. The synthesis of these two theoretical approaches conceptually grounds how a digital visual (scene) can be transformed into an object of academic analysis and, subsequently, into an ethical inquiry process. This qualitative study utilizes document analysis and thematic content analysis techniques. The findings indicate that scene-based instructional design within the DSP framework successfully moves beyond classical pedagogy, which often presents historical events as a sequential chronicle. The DSP model encourages students to shift from being external observers to becoming active participants who personally generate meaning. This reflective observation process integrates visual and auditory data, directly supporting the development of higher-order cognitive skills by allowing students to relate critical decision-making moments in the Prophet’s life to their own modern ethical dilemmas. Moreover, the DSP structure supports “Virtue-Value” construction and provides a practical framework to bridge the gap between abstract educational theories and concrete moral actions. Ultimately, this research presents the digitalisation of *sīra* education not merely as technical screen usage in the classroom, but as a scalable educational application aligned with constructivist principles, aiming to transform *sīra* instruction into an action-oriented character-building process.

Keywords: Islamic History, Digital Seerah Pedagogy, Islamic Education, Scene Analysis, Cognitive Multimedia Learning, Experiential Learning.

GİRİŞ

Siyer-i Nebî, İslam toplumlarının dinî hafızası, kimlik inşası, normatif değer dünyası ve sosyal yönelimleri açısından kurucu bir referans noktasıdır. Yüzyıllar boyunca Müslümanların karakter, otorite, adalet ve kolektif sorumluluk anlayışlarını şekillendiren bu birikim, fıkıhtan eğitime kadar pek çok alanda yaşayan bir rehber işlevi görmüştür. Nitekim klasik dönem İslam âlimleri (fakihler ve filozoflar), siyeri sadece bir olaylar dizisi olarak değil, metinden mana çıkaran, güncel sorunlara benzeşimler kuran ve ahlaki değerler üreten son derece analitik bir yaklaşımla ele almışlardır. Öte yandan, İbn Sa’d, Belâzurî, İbn İshak, Vâkıdî ve

Taberî gibi müelliflerin inşa ettiği rivayet merkezli tarih yazıcılığı, siyer bilgisinin günümüze güvenle ulaşması açısından kuşkusuz vazgeçilmezdir. Ne var ki, asıl amacı tarihî veriyi korumak olan bu nakilci yapının, İslam entelektüel geleneğindeki o üst düzey analitik derinlikten koparılmasıyla günümüz yaygın okul müfredatlarında doğrudan ezbere dayalı bir bilgi yığınının dönüştürülmesi, öğrencinin olaylar arası bağlam kurma ve tahlil etme becerisini sınırlandırmaktadır. Bugün bu indirgemeci aktarım modeli, dijital çağın öğrenen profili karşısında ciddi bir sınanma yaşamaktadır. Ancak bu verimsizliği aşmak için öne sürülen görsel medya veya etkileşimli dijital platformlar da kendiliğinden analitik düşünceyi var eden sihirli formüller değildir; nihayetinde öğreticinin pedagojik vizyonuna bağımlı araçlardır. Üstelik bir siyer sahnesinin görselleştirilmesi, yapımı üretenin (yönetmen/senarist) kendi zihinsel sınırlarını ve şahsi yorumunu alıcıya dayatarak bakış açısını daraltma riskini de taşır. İşte tam da bu noktada, salt bir “dijital izletme” pratiğinden ayrılan Dijital Siyer Pedagojisi (DSP), öğretmenin rehberliğinde uygulanan derinleştirici ve yansıtıcı sorularla o görseldeki kurguyu deşifre eden, öğrenciyi görselin pasif bir alıcısı olmaktan çıkarıp sahneyi eleştirel bir tahlil nesnesine dönüştüren analitik bir çerçeve sunmaktadır. Nihai amaç, siyerin ruhunu zedelemekten, yeni nesil zihinlerin anlam kurma süreçleriyle aradaki giderek derinleşen “pedagojik kopuşu” onarmaktır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, siyer öğretimi ve din eğitiminde dijitalleşme üzerine yapılan akademik çalışmaların belirli alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Birinci grupta yer alan çalışmalar, daha çok siyer metodolojisi ve tarihsel gelişimi üzerine odaklanırken,³ ikinci grupta ders kitaplarının içerik analizi ve pedagojik yeterliliği tartışılmaktadır. Üçüncü grup çalışmaları ise “dijital din eğitimi” başlığı altında toplanmakta,⁴ ancak genellikle dijitalleşmeyi bir “araç” olarak ele almaktadır. Literatürde, dijital müfredatları sahne temelli çözümlemelerle ele alan veya tematik analiz

³ Şaban Öz, *İslam Tarihi Metodolojisi* (İstanbul: Siyer Okulu Yayınları, 2024); Adnan Demircan, *Tarih ve tarihçi* (İstanbul: Beyan, 2016); Abdulkadir Macit, *İslam Tarihçiliğinin Yeni Siması Muhammed Hamidullah* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2022); Mehmet Şimşek, *İslâmî İlimlerde Siyer Öğretimi – Hicri İlk Beş Asır* (Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025).

⁴ Mehmet Haberli, *Sanal Din: Tarihsel, Kuramsal Ve Pratik Boyutlarıyla İnternet ve Din* (İstanbul: Açılım Kitap, 2014); Bilal Yorulmaz, *Sinema ve Din Eğitimi* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015); Metin Eken, *Çevrim İçi Dindarlık: M Neslinin İnanç Pratikleri* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2021); Yunus Ergen, *Dijital Minber Kutsal Otorite Postmodern Dijital Kültürde Din* (Konya: Neu Press, 2023); Abdulaziz Kıranşal, “Siyer Araştırmalarında Yapay Zekâ Kullanım İmkânı”, *Marifetname* 12/1 (Haziran 2025), 299-325; Abdulaziz Kıranşal, “Yapay Zekâ Tabanlı Siyer ve Hadis Araştırmalarında Etik Riskler”, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 30 (29 Ekim 2025), 409-423.

odaklı çağdaş öğretim modellerini bütüncül biçimde inceleyen, “Dijital Siyer Pedagojisi” adıyla sistematik bir disiplin öneren doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktada vurgulanmalıdır ki siyer öğretiminin yeniden yapılandırılması, sadece tarihsel verinin değil, farklı disiplinlerin de sürece dahil edilmesini gerektirir. Nitekim İslam tarihçiliğinde sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve siyaset gibi ilimlerin rolü, kronoloji veya paleografiden az değildir. Dijital Siyer Pedagojisi, bu disiplinlerarası vizyonu dijital araçlar üzerinden hayata geçirerek, olguların çok yönlü analizine imkân tanır. Sadece “ne oldu” sorusuna sıkışan tarihsel bir anlatı yerine, olguların sebep-sonuç ilişkilerini, toplumsal dinamiklerini ve psikolojik boyutlarını irdeleyen bütüncül bir yaklaşım, modern öğrenenin ihtiyaç duyduğu anlam derinliğini sağlar.

Bu çalışma, literatürdeki mevcut bir boşluğu doldurmaktan ziyade bizatihi alanın kendi literatürünü oluşturmak ve bahsi geçen disiplinlerarası vizyonu somutlaştırmak amacıyla, ‘Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection’ (Siyer: Tematik Analiz, Sorgulama ve Düşünme) başlıklı çağdaş dijital müfredatı (eğitim modeli) merkeze almaktadır. Görsel siyer anlatısının kökleri Mustafa Akkad’ın ‘Çağrı’ (The Message) filmine kadar uzansa da, günümüz dijital pedagojisi bu mirası tekil bir filmde sürdürülebilir ve sorgulamaya dayalı bir müfredat (Omar dizisi örneğinde olduğu gibi) dönüştürmeyi hedeflemektedir. Temel görsel ve anlatı kaynağı olarak *Omar* dizisini kullanan bu müfredat; sahnelerin tematik organizasyon, sorgulama istemleri ve yansıtıcı görevler aracılığıyla pedagojik olarak nasıl seferber edildiğini göstermesi bakımından incelenmeye değerdir. Çalışma, çözümün sadece klasik metinlerin dijital platformlara aktarılmasından ibaret olmadığını savunarak; yazar tarafından literatüre önerilen özgün bir kuramsal çerçeve olarak ‘Dijital Siyer Pedagojisi’ (DSP) modelini takdim etmektedir. Bu teorik altyapının sahadaki somut uygulama örneği olarak ise, Criterion Concepts inisiyatifi (Assad Koshul) tarafından geliştirilen “*Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection*” (Siyer: Tematik Analiz, Sorgulama ve Yansıtma) başlıklı dijital müfredat incelenmiş ve ilgili programın DSP ilkeleriyle uyumu analiz edilmiştir.⁵ Araştırma, nitel yöntemlerle bu müfredatı inceleyerek, dijitalleşmenin siyer öğretimini aktarımcı bir modelden, aktif ve dönüştürücü bir öğrenme sürecine nasıl taşıdığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni: Bu çalışma, siyer eğitimindeki pedagojik yapıyı ve anlam inşası süreçlerini merkeze alan nitel araştırma yaklaşımlarından “Durum

⁵ Criterion Concept, <https://criterionconcept.com/> (Erişim 14 Aralık 2025).

Çalışması” deseniyle kurgulanmıştır.⁶ Araştırmanın temel odağı, öğrenme çıktılarını nicel verilerle ölçmekten ziyade, klasik siyer bilgisinin çağdaş dijital öğrenme ortamlarında pedagojik olarak nasıl yeniden inşa edildiğini anlamaktır. Bu yönüyle çalışma, yorumlamayı, bağlamsal analizi ve kavramsal tutarlılığı önceleyen nitel eğitim araştırmaları geleneğiyle⁷ tam bir uyum sergilemektedir. Araştırma evrenini temsil etmek üzere seçilen “Criterion Concepts” müfredatı,⁸ “sınırlandırılmış bir sistem” olarak ele alınmış ve bu durum çalışması üzerinden yazarın önerdiği “Dijital Siyer Pedagojisi” (DSP) modelinin kuramsal ve pratik tutarlılığı çözümlenmiştir. Bununla birlikte, araştırma din eğitimi, dijital pedagoji ve müfredat çalışmaları disiplinlerinin kesişim noktasında konumlanmakta ve siyer öğretimini salt bir içerik aktarımı olarak değil, belirli pedagojik varsayımlarla şekillenen yapılandırılmış bir öğrenme deneyimi olarak ele almaktadır.

Veri Kaynakları ve Külliyat: Araştırmanın temel veri kaynağını, Assad Koshul (Criterion Concepts) tarafından geliştirilen ve görsel/anlatısal zeminini ‘Omar’ televizyon dizisinin oluşturduğu ‘*Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection*’ başlıklı dijital müfredat teşkil etmektedir.⁹ İncelemeye geçmeden önce, veri seti olarak kullanılan bu dizinin salt sanatsal ve ticari bir kurgudan ibaret olmadığını, uzman bir heyetin tarihî ve ilmî denetiminden geçmiş tematik bir yapıt hüviyetinde olduğunu belirtmek elzemdir. Nitekim incelenen müfredat da sahneleri ve anlatı arklarını pedagojik birer giriş noktası olarak kullanarak bu dizi temelinde yapılandırılmıştır. Dolayısıyla çalışmada ‘Omar’ dizisi sadece tarihî bir drama olarak değil, klasik anlatıları çağdaş dijital hikâye anlatıcılığı yoluyla yeniden üreten “görselleştirilmiş bir siyer külliyatı” olarak ele alınmıştır. Araştırmanın ikincil veri setini ise bu müfredatın öğrencilere sunulduğu dijital platform olan Öğrenme Yönetim Sistemi (Learning Management System - LMS) içerisindeki öğretim yönergeleri ve tamamlayıcı materyaller oluşturmaktadır. Bu dijital içerikler, önerilen

⁶ Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde derinlemesine inceleyen ampirik bir araştırma yöntemidir. Bk. Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 70; Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, çev. Selahattin Turan (Ankara: Nobel, 2015), 39-55.

⁷ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2025), 42-69.

⁸ “Criterion Concept”. <https://criterionconcept.com/>

⁹ *Omar ibn Khattab*, haz. Hatem Ali (Dizi), *İslamiCity*. *Omar*, yöneten Hatem Ali (Katar-BAE: MBC-Qatar TV, 2012). 31 bölümlük bu dizi Türkiye’de Türkçe olarak da yayınlanmıştır. Dizinin senaryo, kurgu ve çekim aşamaları, tarihsel gerçekliğe sadakati sağlamak amacıyla dönemin önde gelen İslam âlimleri, fıkıhçıları ve tarihçilerinden (Yusuf el-Karadavi, Selman el-Ude, Ali es-Sallâbî vb.) oluşan özel bir “Tarihî ve Dinî Denetim Kurulu”nun onayından geçerek tamamlanmıştır. Bu yönüyle yapım, salt sanatsal bir prodüksiyon değil; akademik denetimden geçmiş, mesaj vermeye yönelik tematik bir görsel siyer aktarımıdır.

Dijital Siyer Pedagojisi (DSP) modelinin pedagojik tutarlılığını analiz etmek amacıyla veri üçlemesi bağlamında sürece dâhil edilmiştir.

Analitik Çerçeve: Analiz süreci, birbirini tamamlayan üç katmanlı bütünleşik bir nitel çerçeve üzerinden yürütülmüştür:

- **Tematik Analiz:** Bu katman, liderlik, adalet, şûra (istişare), ahlaki sorumluluk, sabır ve toplumsal düzen gibi seçili siyer sahnelerinde tekrar eden temaların tespit edilmesine ve kategorize edilmesine odaklanmaktadır. Temalar yalıtılmış olarak değil, farklı bağlamlarda pedagojik olarak nasıl çerçevelendiği ve yeniden ele alındığı ilişkişel olarak incelenmiştir.
- **Bağlamsal Yorumlama:** Tematik tespitin ötesinde, bu katman tarihî vakaların öğretim tasarımı içerisinde kendi şartlarına nasıl oturtulduğunu analiz etmektedir. Özellikle toplum baskısı, siyasi kısıtlamalar, etik ikilemler ve belirsizlik durumlarının öğrenci için nasıl görünür kılındığına dikkat çekilmiş; böylece klasik siyer anlatılarının günümüz ahlak ve eğitim meseleleriyle anlamlı bir bağ kurması sağlanmıştır. Örneğin Criterion Concepts müfredatının ilgili ders (Lesson 33) yönergelerinde, Kureyş liderlerinin kendi siyasi otoritelerini korumak uğruna en kutsal saydıkları kabile değerlerini çiğnemeleri salt bir tarihi vakıa olarak geçirtilmez. Bu durum, siyaset bilimindeki ‘politik çıkar/fırsatçılık’ kavramı üzerinden analiz edilir ve öğrencilerin bu tarihsel ikiyüzlülüğü, günümüz modern kurumlarının (örneğin basın ve ifade özgürlüğü ihlallerinin) yaşadığı değer erozyonlarıyla ilişkilendirmeleri (bağlam transferi) sağlanır.¹⁰
- **Pedagojik Dönüşüm:** Son analiz katmanını ise sahne temelli öğrenme, multimedya entegrasyonu, sorgulama istemleri ve LMS destekli refleksiyon gibi dijital araçların geleneksel metin merkezli siyer öğretimini sorgulama odaklı ve öğrenci merkezli bir pedagojik modele nasıl dönüştürdüğünü incelemektedir.

Analiz Süreci: Analiz süreci birbirini takip eden üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, Hz. Ömer (*Omar ibn al-Khattab*) dizisinden temel pedagojik temalar ve karar alma anlarıyla ilgili temsili sahneler seçilmiştir. İkinci aşamada, bu sahnelerle ilişkili müfredat materyalleri, öğretim tasarımı, sorgulama soruları ve yansıtıcı görevler odaklı olarak nitel belge incelemesine tabi tutulmuştur. Üçüncü aşamada ise tespit edilen temalar ve pedagojik

¹⁰ Assad Koshul, *Seerah: Thematic Analysis, Inquiry & Reflection (Lesson 33)*, Dijital Öğretim Müfredatı ve Yönergeleri (Criterion Concepts, 2026). İlgili dersin pedagojik altyapısına ve bağlam transferine dair müfredat kurucusunun (Koshul) detaylı analizi için ayrıca birincil kaynak olarak bk. Criterion Concept. (2026, 13 Ocak). *Podcast Session 4: Lesson 33 of 415*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ILPj0ypdoA0>

örüntüler, din eğitimi ve dijital pedagoji literatürü ışığında yorumlanmıştır. Çalışma, sahne sahne tüm müfredatı betimlemek yerine, altta yatan pedagojik mantığı ortaya çıkarmayı amaçlayan analitik bir derinliği incelemektedir.

Sınırlılıklar: Bu araştırma, tek bir dijital müfredatın ve onun birincil görsel kaynağının analiziyle sınırlandırılmıştır. Çalışma, öğrencilerin performansına, algılarına veya uzun vadeli öğrenme çıktılarına dair ampirik verileri içermemektedir. Bununla birlikte, araştırma, müfredat tasarımına ve epistemolojik yönelime odaklanarak, gelecekte İslam eğitim bağlamlarında yapılacak dijital siyer eğitimi ve pedagojik inovasyon konulu ampirik araştırmalar için kavramsal ve analitik bir zemin sunmaktadır.

1. KLASİK EPİSTEMOLOJİ VE SİYER ÖĞRETİMİNİN PEDAGOJİK SINIRLARI

Klasik siyer literatürü, bilginin doğru bir şekilde korunması ve aktarılmasıyla derinden ilgilenen İslam tarih yazıcılığının geniş çerçevesi içerisinde teşekkül etmiştir. İbn İshak,¹¹ Vâkıdî,¹² İbn Sa‘d¹³ ve Taberî¹⁴ gibi erken dönem müellifler, siyeri öncelikle epistemik güvenilirliği sahih isnad zincirlerine ve kronolojik tutarlılığa dayanan tarihsel bir külliyyat olarak ele almışlardır. Bu paradigma içerisinde temel ilmî vazife, olayları sadakatle belgelemek ve güvenilir bir zaman dizinine yerleştirmek olmuştur.

Bu epistemolojik yönelim, siyerin tarihî süreçte öğretilme biçimini de derinden şekillendirmiştir. Siyer öğretiminin kökenlerine inildiğinde, hicrî ilk beş asırda teşekkül eden klasik pedagojinin büyük ölçüde anlatma ve imlâ yöntemlerine dayandığı görülmektedir. Öğrencinin edilgen bir alıcı, öğreticinin ise mutlak bir aktarıcı olduğu bu ezber merkezli sistem, fikhî ve siyasi amaçlara hizmet ettiği kendi çağında başarılı olmuşsa da günümüzde nebevî eylemlerle sadece saygı temelli tek yönlü bir ilişki kurulmasıyla sınırlı kalabilmektedir.¹⁵ Nitekim literatürde İslam pedagojisi, teknik bir bilgi aktarımından ziyade ‘öğretmen ve öğrenci arasındaki kalbî etkileşimler, sözlü kültür ve kutsal metinlerin ezberlenmesi’ üzerinden tanımlanmaktadır. Hardaker ve Sabkî’nin de belirttiği gibi, bu gelenekte öğrenme, hafızayı kolaylaştıran didaktik bir yaklaşımla şekillenir.¹⁶ Ancak ezbere ve kronolojiye dayalı bu

¹¹ Muhammed İbn İshâk, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, thk. Ahmed Ferîd el-Mezîdî (Beyrut: Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, 2004).

¹² Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Vâkıdî, *el-Meğâzî*, thk. Marsden Jones (Beyrut: Dârü’l-A‘lemî, 1989).

¹³ Muhammed İbn Sa‘d, *Kitâbü’t-Tabakâtî’l-kebîr*, thk. Ali Muhammed Ömer (Kahire: Mektebetü’l-Hancı, 2001).

¹⁴ Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Târîhu’r-Rusûl ve’l-Mülûk*, thk. Muhammed Ebü’l-Fazl İbrâhîm (Mısır: Dârü’l-Ma‘ârif, 1119).

¹⁵ Bk. Şimşek, *Siyer Öğretimi*, 17-69.

¹⁶ Bk. Glenn Hardaker - Aishah Ahmad Sabkî, *Pedagogy in Islamic Education: The Madrasah Context*

yaklaşım, modern İslam tarihi metodolojisi çalışmalarında da ciddi bir eleştiri konusu olmaktadır. Örneğin, Şaban Öz, tarihi yalnızca ardışık olaylar dizisi olarak ele almayı takvimin geçmişine benzetmektedir.¹⁷ Öz'e göre tarihçilik açısından artık hâdiselerin kronolojik olarak alt alta sıralanması şeklindeki bir tarih anlatımından, olguların konumlandırılması dönemine geçilmiştir. Bu bağlamda tarihte esas olanın salt nakil değil, yorum ve felsefe olduğu gerçeği, siyerin analitik bir zemine oturmasını zorunlu kılmaktadır.¹⁸ Benzer şekilde, Adnan Demircan da "bütünden kopuk parçalar" sorununa dikkat çekerek, konunun merkeze alınmadığı salt kronolojik anlatımın dönemin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesine mâni olabileceğini belirtir.¹⁹ Literatürdeki bu eleştiriler doğrudan siyerin "tarih yazıcılığına" ve kaynaklardaki sunum biçimine yönelik olsa da eğitim sistemimizde siyer müfredatlarının ve ders kitaplarının büyük oranda bu kaynakların (tarih kitaplarının) doğrusal özetleri şeklinde tasarlanması, tarih yazıcılığındaki bu kronolojik sınırlamaları doğrudan sınıf içi öğretime (pedagojiye) de taşımıştır. Dolayısıyla klasik kaynakların "ne oldu?" sorusuna ve kronolojik akışa aşırı odaklanması, modern ders içeriklerini de bu düzlemde sabitlemiş ve öğrenenleri olguların arka planındaki çok boyutlu ilişkileri görmekten alıkoymuştur.

Günümüz siyer öğretim programları, salt bilgi aktarımından ziyade 'öğrenme çıktısı/kazanım' esaslı hedefler belirleyerek öğrenciyi analitik düşünmeye sevk etmeyi teorik olarak amaçlamaktadır. Ancak din eğitimi alan yazınındaki mevcut araştırmalar ve ders kitabı incelemeleri, resmi programlardaki bu hedeflere rağmen, ders kitaplarının kurgusunda ve sınıf içi öğretim pratiklerinde geleneksel kronolojik aktarım reflekslerinin hâlâ baskın olduğunu göstermektedir. Eğitim perspektifinden bakıldığında, müfredatın teorik hedefleri ile sınıf içi pratikler arasındaki bu boşlukta varlığını sürdüren aktarım merkezli alışkanlıkların çağdaş öğrenme bağlamlarında çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, nebevî kararların altında yatan bilişsel süreçler genellikle örtük kalmaktadır. Öğrenciler tarihsel sonuçlarla karşılaşmakta; ancak bu sonuçları şekillendiren akıl yürütme süreçlerini, alternatifleri, kısıtlılıkları veya etik gerilimleri incelemeye yönelik sistematik bir rehberlikten yoksun kalmaktadır. Liderlik, strateji ve ahlaki muhakeme siyerin özünde mevcuttur; ancak bunlar nadiren yapılandırılmış bir analizin nesnesi olarak ön plana çıkarılmaktadır. İkinci olarak, bu nakilci model 'bağlam transferi' konusunda kısıtlı bir destek sunmaktadır. Öğrenciler nebevî karaktere karşı hayranlık duyabilirken, kurumsal liderlik, toplum içi çatışma veya ahlaki

(Bingley: Emerald Publishing Limited, 2019).

¹⁷ Öz, *İslam Tarihi Metodolojisi*, 76-77.

¹⁸ Öz, *İslam Tarihi Metodolojisi*, 20-23.

¹⁹ Demircan, *Tarih ve tarihçi*, 126-127.

belirsizlik içeren modern durumlara siyer ilkelerini uygulama noktasında zorluk yaşayabilmektedir. Üçüncü olarak, klasik aktarımın otorite merkezli doğası, sorgulamayı ve keşfi engelleyebilmektedir. Sonuç olarak, öğrenciler muhakeme ve eylem için gerekli analitik araçları edinmeksizin sadece bir saygı kültürü geliştirmekle yetinmektedir.

Önemle vurgulamak gerekir ki bahsi geçen bu sınırlılıklar siyerin kendi-
sindeki bir eksiklikten kaynaklanmamaktadır. Aksine, klasik siyer literatürü stratejik öngörü, kriz yönetimi ve toplum inşası konularında zengin içgörüler barındırmaktadır. Eksik olan, bu boyutları öğrenenler için bilişsel olarak açık ve görünür kılacak pedagojik iskelelerdir. Bu boşluk, metinsel değil, pedagojik bir soruna işaret etmektedir. Bu bağlamda, söz konusu müfredatın tasarımcısı ve eğitim stratejisti Assad Koshul’un dikkat çektiği epistemik sınırlılık oldukça isabetlidir: Siyerin yalnızca kronolojik bir hikâye olarak sunulması, Müslümanların Hz. Peygamberin mirasını güncel hayat ve çağdaş krizler üzerine düşünebilecekleri işlevsel bir model olarak içselleştirmelerini zorlaştırmıştır. Koshul’un ifadesiyle, siyer çoğu zaman ‘pasif bir tarih’ olarak öğretilmiş; karar analizi, stratejik düşünme, liderlik, duygusal denge ve bilişsel dayanıklılık gibi yönleri yeterince işlenmemiştir.²⁰

Bugün dünyayı ekranlar üzerinden (görsel-işitsel) anlamlandıran, etkileşimli öğrenme alışkanlıklarına sahip yeni neslin bilişsel dünyasında, bu pasif tarih ve nakil merkezli klasik aktarım modeli ciddi bir pedagojik tıkanıklık yaratmaktadır. Eğitim bilimleri literatürü bağlamında incelendiğinde, klasik siyer öğretiminin Ornstein ve Hunkins’in kavramsallaştırdığı ‘Konu Merkezli Program Tasarımı’ özelliklerini baskın bir şekilde taşıdığı görülmektedir. Bu geleneksel tasarımda öğretmen bilgiyi doğrudan aktaran uzman, öğrenci ise bilginin pasif alıcısı konumundadır.²¹ Konuların doğrudan anlatımı ve ezberlenmesi yoluyla gerçekleşen bu süreç, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını arka planda bıraktığı ve güncel sosyal gelişmelere yer vermediği için modern eğitim paradigmalarında yetersiz kalmaktadır. Geleneksel epistemolojinin sınırlarına dayanan bu tablo, siyer öğretiminde yalnızca araçsal değil; zihniyet düzeyinde köklü bir paradigma değişimini zorunlu kılmaktadır. İşte bu çalışmada kavramsallaştırılan ‘Dijital Siyer Pedagojisi’, tam da bu pedagojik tıkanıklığı aşmak üzere formüle edilmiş bütüncül bir çözüm modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁰ Assad Koshul, “Sharing the Seerah: A Conversation with Assad Koshul”. *Last Prophet Info*. Erişim: 05 Şubat 2026. <https://www.lastprophet.info/sharing-the-seerah-a-conversation-with-assad-koshul>

²¹ Burak Ayçiçek, “Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımlarının İncelenmesi”, *Yeni Dünya Ekseninde Güncel Eğitim Araştırmaları*, ed. Şükrü İlgin, Esra Altıntaş (Ankara: İksad Yayınevi, 2021), 453-454.

2. DİJİTALLEŞME VE SİYER ÖĞRENİMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Dijitalleşme, dinî söylemin doğasında köklü bir ontolojik değişim önermektedir. Dijital kültür uzamında din fenomeni, sözlü/metinsel bir yapıdan görsel ve dramaturjik bir temsil nesnesine dönüşmektedir. Yeni nesil zihinlerde anlam, artık ardışık kelimelerden ziyade ardışık görüntüler üzerinden inşa edilmektedir. Ancak bu görselleşme, dinin kutsal özünden sıyrılarak salt bir gösteri nesnesine dönüşme riskini de beraberinde getirir.²² Abdulaziz Kırınşal'ın da belirttiği gibi, özellikle yapay zekâ destekli simülasyonların mucizeleri salt doğüstü görsel etkilere indirgemesi veya temsili sınırları aşan imajlar üretmesi, İslam'ın tarihsel hassasiyetleriyle çelişerek geleneksel peygamber tasavvurunu zedeleyen ciddi teolojik riskler barındırır.²³

Bu dönüşüm sürecinde, Neil Postman'ın "Teknopoli" kavramıyla yaptığı uyarı hayati önem taşır. Postman'a göre teknoloji tarafsız bir araç değil; kültürel kodları, sembolleri ve hakikat algısını yeniden tanımlayan bir ideolojidir. Dijitalleşme, siyerin büyük hikâyesini parçalayarak onu bağlamsız bir bilgi yığınına dönüştürme riski taşır.²⁴ Kırınşal, bu ideolojik tehdidi siyer özeline taşıyarak, algoritmaların transhümanist ve seküler felsefi altyapısına dikkat çeker. Bu yapı, Bedir veya Hudeybiye gibi doğrudan vahyin müdahil olduğu olayları yalnızca askerî veya diplomatik birer başarıya indirgeyerek, siyeri normatif ve ilahî boyutundan koparılmış sıradan bir tarihsel anlatıya dönüştürme tehlikesi taşır.²⁵

İşte Dijital Siyer Pedagojisi (DSP), tam da bu çok katmanlı tehlikeye karşı bir direnç noktası oluşturur. DSP, teknolojiyi reddetmek yerine, onu sorgulama ve bağlam kurma disiplinleriyle yöneterek, Postman'ın işaret ettiği kültürün teknolojiye teslimiyeti riskini bertaraf etmeyi ve siyeri anlamlı bir bütünlük içinde yeniden inşa etmeyi amaçlar. Bu pedagojik direnç, bilişsel alışkanlıklarını ve öğrenme pratiklerini dijital ekranlar karşısında inşa eden yeni nesil için elzemdir. Çağdaş medya çalışmalarında 'göz merkezci paradigma' olarak da ifade edilen bu yeni durum, anlamın ve hakikatin artık sadece işitilen değil, büyük oranda görülen ve izlenen bir olguya dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla DSP, görsel kültürün baskın olduğu bir çağda, siyeri günümüz öğrencisinin algı dünyasına hitap eden, ancak onu görselin yüzeyselliğine hapsetmeyen derinlikli bir görme ve anlama biçimi

²² Bk. Fatma Çiçek, "Dijital Kültür Uzamında Dinin Sunumu: YouTube Huzme Kanalı Örneği", *Hitit İlahiyat Dergisi* 24/1 (30 Haziran 2025), 398-430.

²³ Kırınşal, "Yapay Zekâ Tabanlı Siyer ve Hadis Araştırmalarında Etik Riskler", 417.

²⁴ Neil Postman, *Teknopoli: Yeni Dünya Düzeni*, çev. Mustafa Emre Yılmaz (İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2006).

²⁵ Kırınşal, "Yapay Zekâ Tabanlı Siyer", 417-418.

olarak yeniden kurgular. Bu yeniden kurgulama, sadece bir kuşak meselesi değil, aynı zamanda küresel bir 'dijital din' fenomenidir. Kutsalın dijitalleşmesi postmodern toplumsal değişimin belirleyici bir karakteristiğidir. Literatürde 'Sanal Hac' gibi örneklerle tartışılan bu 'kutsalın dijital simülasyonu' süreci, fiziksel ve mekânsal ibadetlerin dahi dijital uzama taşınabildiğini göstermektedir.²⁶ Bu süreç, 'Dijital Tebliğcilik' kavramıyla daha da geniş bir zemine oturur. Oyman'a göre, Netflix gibi dijital platformlar üzerinden gerçekleşen bu yeni iletişim biçimi, mevcut dinî söylemi yeniden formüle etmekte; inanç pratiklerini ve bireylerin kutsal algısını dönüştürmektedir.²⁷ Bu bağlamda Siyer öğretimi de tarihsel ve manevi gerçekliğini dijital sahneler üzerinden yeniden inşa ederek, bu küresel dalganın pedagojik bir yansımaları oluşturur.

Dinî bilginin dijitalleşmesi, siyer eğitimine yalnızca yeni araçlar kazandırmakla kalmamış; öğrenenlerin dinî anlatılarla karşılaşma ve bu anlatılarla etkileşim kurma pratiklerini de köklü bir biçimde dönüştürmeye başlamıştır. Pek çok öğrenci ve özellikle genç kitleler için siyerle kurulan ilk temas artık bir metinle değil, bir imaj, bir sahne, kısa bir video kesiti veya dramatize edilmiş bir an ile başlamaktadır. Örneğin Fas'taki Uluslararası Peygamber Hayatı Müzesi'nde ziyaretçilerin sorularını yanıtlayan 'Beşir' isimli yapay zekâ robotu, bu etkileşimli ve yeni nesil karşılaşma biçiminin en somut tezahürlerinden biridir.²⁸ Ancak burada vurgulanması gereken husus, teknolojinin sadece bir cazibe unsuru olarak yüceltilmesi değildir. Tarihî olayların dijital ortamda dramatize edilerek veya etkileşimli yapay zekâ arayüzleriyle sunulması, sadece kulağa veya göze hitap eden araçsal bir yenilik olmanın çok ötesinde derin bir pedagojik değere sahiptir. Bu çok modlu (multimodal) yapı, öğrenmeyi pasif bir dinleme eyleminden çıkararak görsel hafızayı, mekânsal algıyı ve bağlamsal sorgulamayı tetikleyen, öğrencinin tarihsel veriyle kurduğu analitik bağı derinleştiren güçlü bir bilişsel iskele işlevi görmektedir. Genellikle teknik veya medya odaklı terimlerle tartışılan bu değişim, aslında daha yakından incelenmeyi hak eden derin epistemolojik sonuçlara sahiptir.

Dijital ortamlar doğası gereği anlığı, görselleştirmeyi ve etkileşimi önlemektedir. Bu mecrada bilgi, doğrusal dizilerden ziyade parçalar (fragmanlar) halinde karşılanmakta; anlam inşası ise genellikle karşılaştırma,

²⁶ İhsan Çapcıoğlu, "Dijital Din: Sosyal Medya ve Dijital Kültürün Dinî Algı ve Uygulamalara Etkisi", *Postmodernizm, Toplumsal Değişim ve Din*, ed. Ömer Faruk Erdoğan vd. (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2025), 236-239.

²⁷ Nihat Oyman, "Digital Preaching In The Relationship Between Religion And Artificial Intelligence: The Case Of The Kübra (Netflix Series)", *Kilis 7 December University Journal of Theology* 12/2 (30 Aralık 2025), 522.

²⁸ Kıranşal, "Siyer Araştırmalarında Yapay Zekâ Kullanım İmkânı", 304, 316.

tekrar ve duygusal rezonans yoluyla gerçekleşmektedir. Böyle bir ortamda, olayların kesintisiz bir tarihsel çizgide birbirini takip ettiği klasik kronolojik siyer anlatımı, öğrenenlerin gördüklerini ve duyduklarını anlamlandırma biçimleriyle her zaman örtüşmemektedir. Sonuç olarak geleneksel pedagojik yaklaşımlar, içeriğin değerini yitirmesi nedeniyle değil; öğrenenin katılım biçiminin kökten değişmesi sebebiyle etkililiğini kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. Bu dönüşümün en görünür çıktılarından biri sahne temelli öğrenme yaklaşımının yükselişidir. Belgeseller, animasyonlar veya dramatize edilmiş dizilerdeki dijital siyer temsilleri, anlamı geniş ve uzun anlatılar yerine kilit anlar etrafında örgütlenme eğilimindedir. Tek bir karşılaşma, bir karar anı veya bir kriz durumu, daha geniş temaların kendisinden çıkarılabileceği bir odak noktasına dönüşmektedir.

Bu noktada, DSP'nin pedagojik sınırlarının ve hitap ettiği eğitim kademelerinin netleştirilmesi elzemdir. Çalışmanın ana odağını oluşturan ortaöğretim ve lisans düzeyindeki öğrenciler, olayın kesin tarihsel konumundan ziyade; sahnenin gerilimini, bir seçimin ahlaki ağırlığını veya o anın duygusal dokusunu daha canlı bir şekilde hatırlamaktadır. Bu kademelerde DSP, tarihsel veriyi anlamlandırma ve bağlam kurma aracıdır. Öte yandan lisansüstü (ileri akademik) düzeyde bu model, doğrudan bir bilgi aktarım aracı olmaktan çıkarak, dijital siyer temsillerinin sosyolojik, ideolojik ve algoritmik arka planlarının sorgulandığı bir medya ve metin eleştirisi nesnesine dönüşür. Genel halk kitlesi için ise sahneler daha çok popüler bir 'dijital tebliğ' ve farkındalık işlevi görür. Dolayısıyla bu makalede önerilen sahne temelli yapılandırma, bilginin akademik bir eleştirisinden ziyade, lisans ve altı eğitim seviyelerinde siyerin yeni nesil zihinlerde anlamlı bir bütüne dönüştürülmesini hedefler.

Bu gelişme hem bir zorluk hem de bir fırsat sunmaktadır. Bir yandan görsel temsiller, uzun metrajlı ve kesintisiz bir izleme deneyimi sunulduğunda öğrenciyi pasif bir tüketiciye dönüştürme ve karmaşık tarihsel gerçeklikleri hızla akıp giden sahneler içerisinde aşırı basitleştirme riski taşımaktadır. Ancak Dijital Siyer Pedagojisi (DSP), görselin izleyiciyi pasifleştirme riskini, diziyi kesintisiz bir film gibi akıtarak değil, her derse özel olarak seçilmiş, yalnızca birkaç dakikalık tematik kısa kesitler (mikro sahneler) sunarak aşmaktadır. Uzun ve hızla akıp giden bir sinema deneyiminden ziyade, pedagojik olarak sınırlandırılmış bu birkaç dakikalık kesitler, öğrencinin bilişsel yükünü hafifleterek dikkati tek bir olaya, karakterlerin gerilimine ve karar anına odaklar. İzlenen bu kısa kesitin hemen bitiminde öğretici, o tematik olayı tahlil nesnesine dönüştürerek öğrencileri şu soruları sormaya davet eder: Bu anda mevcut seçenekler nelerdi? Hangi riskler söz konusuy-

du? Karara hangi ilkeler rehberlik etti? Bu tür yapılandırılmış tahlil soruları, dikkati hızla akan ‘ne oldu’ sorusundan, odaklanılmış bir kesit üzerinden incelenen ‘nasıl ve neden oldu’ sorusuna kaydırmaktadır.

Dijitalleşme aynı zamanda öğrenenin rolünü de yeniden şekillendirme potansiyeli taşımaktadır. Klasik öğretim ortamlarında bilgi ve otorite büyük ölçüde metinden öğretmene, öğretmenden öğrenciye doğru tek yönlü akmaktadır. Ancak bu tek yönlülüğü kırmak, öğrenciye salt bir dijital video izletmekle kendiliğinden gerçekleşecek bir süreç değildir. DSP modelinde dijital platformlar, nitelikli ders planlamasının, öğretmen-öğrenci etkileşiminin veya pedagojik değerlendirmenin (geri bildirimin) yerini alan sihirli bir alternatif değildir. Aksine, öğretmenin bizzat moderatörlüğünde ve rehberliğinde yürütülen yapılandırılmış bir eğitim aracıdır. İyi kurgulanmış bir ders tasarımı dâhilinde öğretmen, öğrencileri keşfetmeye, karşılaştırmaya ve kendi hızlarında ilerlemeye teşvik eder. Öğrenenler öğretmenin yönlendirmesiyle materyaller arasında geçiş yapmakta, tahlil edilecek kısa sahneleri tekrar izlemekte ve içerikle doğrusal olmayan yollarla etkileşime girmektedir. Dolayısıyla görsel materyal veya dijital altyapı, öğretmeni ve anlamlı öğrenmeyi devreden çıkarmaz, tam aksine, öğretmenin derinlikli sorular sorabileceği ve yanlış anlamaları anında telafi edebileceği çok boyutlu bir etkileşim zemini sunar. Bu durum, ilmî rehberlik ihtiyacını ortadan kaldırmaz; ancak öğretmenin rolünü mutlak bilgi aktarıcısı konumundan, öğrenmeyi tamamlanmış bir nakil yerine rehberli bir sorgulama süreci olarak çerçeveleyen analitik süreç moderatörü konumuna taşır. Önemle belirtilmelidir ki bu dönüşüm, klasik öğretim geleneğinden bir kopuş veya salt bir ‘materyal değişikliği’ (kitap yerine görsel kullanma) olarak anlaşılmamalıdır. Elbette hiçbir materyal tek başına öğrenciyi pasif alıcılıktan sorgulayıcı birey düzeyine çıkaracak sihirli bir güce sahip değildir. Ancak DSP modelinde kullanılan çok modlu dijital içerikler, düz bir metnin sunamayacağı yeni pedagojik imkânlar sunar. Öğretmene sahneyi dondurarak sözsüz iletişimi ve mekânsal atmosferi tahlil ettirme, kriz anlarındaki psikolojik gerilimi görünür kılma ve alternatif senaryoları tartışmaya açma fırsatı verir. Dijital siyer öğrenimi, metinsel otoritenin veya tarihsel titizliğin yerini almaz; aksine bunları görsel kültürle şekillenen bir öğrenme ortamı içinde zenginleştirilmiş bir bilişsel iskeleye dönüştürür. Dolayısıyla asıl mesele sadece materyalin değişmesi değil, bu materyalin epistemik etkilerinin bilimsel bütünlükten ödün vermeden siyer eğitimine nasıl entegre edileceğidir. Bu perspektiften bakıldığında, dijitalleşme teknolojik/araçsal bir güncellemeden ziyade, eğitimcileri klasik anlatımda genellikle örtük kalan hususları (eylemlerin ardındaki mantığı,

bağlamsal kısıtlılıkları ve transfer edilebilir ilkeleri) açık ve görünür kılmaya davet eden pedagojik bir katalizör işlevi görmektedir.

Bu değişim, Dijital Siyer Pedagojisi (DSP) olarak tanımlanabilecek yeni bir yaklaşımın zeminini hazırlamaktadır. Klasik kaynakları çağdaş öğrenme kültürleriyle diyaloga sokan bu pedagoji, sürecin aktörlerine düşen rolleri de yeniden tanımlamaktadır. Bu ekosistemde dijital materyal (film/sahne) kendi başına bir aktarıcı değil, süreci başlatan bilişsel bir uyarıcıdır. Sistemin asıl faili, tematik organizasyonu kurgulayan ve rehberli tefekkürü derinleştirici sorularla yöneten moderatör öğretmendir. Öğrenci ise salt bir izleyici değil, öğretmenin rehberliğinde sahneyi tahlil eden ve kendi çıkarımlarını yapan aktif bir analizcidir. Dolayısıyla DSP, dijital araç, moderatör öğretmen ve aktif öğrenci arasındaki bu üçlü etkileşimi merkeze alarak siyerin derinliğini korumayı, aynı zamanda onun entelektüel ve etik boyutlarını modern öğrenenler için daha erişilebilir kılmayı amaçlamaktadır. Takip eden bölüm, bu pedagojik yönelimin nasıl somutlaşmaya başladığını ele alacaktır.

3. DİJİTAL SİYER PEDAGOJİSİ (DSP): KAVRAMSAL SINIRLAR, AMACI VE ÖĞRENME ÇIKTILARI

Literatürde yeni inşa edilen disiplinlerarası bir kavramsallaştırma olan Dijital Siyer Pedagojisi'nin (DSP) pratik uygulamalarına, öğretim tasarımı ve analiz yöntemlerine geçmeden önce, bu kavramın sınırlarını ve ilahiyat akademisi için ne anlam ifade ettiğini netleştirmek gerekir. Geleneksel siyer öğretimi, büyük ölçüde metin merkezli, kronolojik bir dizgeye dayanan, öğretmenin aktarıcı ve öğrencinin alıcı olduğu bir epistemoloji üzerine kuruludur. Ancak dünyayı dijital ekranların sunduğu görsel ve işitsel imkânlar üzerinden anlamlandıran yeni neslin bilişsel alışkanlıkları, bu klasik tek yönlü aktarım modeliyle ciddi bir uyuşmazlık yaşamaktadır. Dijital Siyer Pedagojisi, tam da bu pedagojik kopuşa müdahale etmek amacıyla geliştirilmiş teorik ve pratik bir öğretim tasarımıdır.

Bu model, siyer eğitiminde dijitalleşmeyi yalnızca sınıfa akıllı tahta getirmek veya olayları filme çekmek gibi teknik bir süsleme olarak değerlendirmez. DSP'nin bilginin organize edilme, öğrenciye sunulma ve öğrenci tarafından içselleştirilme biçimini kökten değiştiren bir paradigma dönüşümüdür. Temel amacı, siyeri ezberlenmesi gereken kronolojik bir tarih yığını formundan çıkarıp; günümüz meselelerine cevap verebilen, karakter inşa eden ve eyleme dönüşen dinamik bir anlam haritasına dönüştürmektir. Bu bağlamda DSP'nin din eğitimi sahasına sunduğu temel yapıtaşları şunlardır:

3.1. Kronolojiden Tematik Analize Geçiş

DSP, “Bedir’den sonra Uhud oldu” şeklindeki klasik doğrusal anlatımın

ötesine geçerek odak noktasına kriz anlarını, liderlik tutumlarını, diplomatik zekâyı ve ahlaki tercihleri alır. Öğrenci, salt tarihi ezberlemek için değil, olayın içindeki evrensel nebevî ilkeyi (temayı) bulmak için sürece dâhil olur. Nitekim DSP'nin pratik sahadaki öncülerinden Criterion Concepts öğretim tasarımı, siyeri doğrusal bir tarih şeridi yerine inanç, kişilik (benlik), aile ve toplum olmak üzere 4 ana eksene ve 40 farklı analitik temaya bölmüştür. Sistemin kurucusu Assad Koshul bu pedagojik dönüşümü, “*Küçük zihinler insanları, ortalama zihinler olayları, büyük zihinler ise fikirleri tartışır*” felsefesiyle özetlemektedir. Koshul’a göre siyerin modern dünyada işlevselleştirilebilmesi, olayların sadece duygusal bir kahramanlık destanı olarak aktarılmasından vazgeçilmesiyle mümkündür. Klasik öğretimde de derinlikli sosyolojik tahliller yapılması kuşkusuz mümkündür; yetkin bir eğitimci bu çıkarımları geleneksel metinler üzerinden de öğrencisiyle birlikte yapabilir. Ancak DSP, bu tür analitik okumaları öğretmenin şahsi inisiyatifinden veya hitabet yeteneğinden bağımsızlaştırarak, dijital görsellerin ‘bilişsel iskele’ desteğiyle sistematik bir müfredata dönüştürmeyi hedefler. Bu süreçte asıl işlev, görsel materyali bir tartışma zemini olarak kullanan öğretmenin öğrenciye kılavuzluk yaparak doğru soruları sormasıdır. Örneğin klasik anlatımda Hz. Bilal (r.a.) genellikle işkence gören ve ezan okuyan direnişçi bir figür olarak sunulurken; DSP’nin tematik tahlilinde, izlenen kısa bir sahneden ardından öğretmenin başlattığı sorgulama süreci devreye girer. Bu sayede ezan eylemi, köleleştirilmiş bir insanın Mekke aristokrasisinin kurduğu sosyal hiyerarşiye yönelik stratejik bir ‘halkla ilişkiler (PR) hamlesi ve meydan okuması’ olarak çok daha derin bir sosyolojik boyutta incelenir.²⁹

3.2. Sahne-Temelli ve Çok Modlu (Multimodal) Bağlam

Klasik siyerdeki düz metin okumalarının yerini mekânın, duyguların, seslerin ve mimiklerin bir arada bulunduğu sahne analizleri alır. Öğrenci sadece duymaz; krizin gerilimini çoklu duyusal araçlarla tecrübe eder. DSP modelinde seçilen bu dijital sahneler, sadece bir seyirlik malzeme değil, öğrencinin zihnine ahlaki ve stratejik bir şablon olarak kazınacak çağdaş birer “görsel atasözü” olarak işlev görmektedir. Örneğin Hz. Ömer’in Müslüman olmadan önce çobanlık yaptığı bir sahne üzerinden sadece tarihsel bir bilgi değil, grup dinamikleri, yalnızlığın karakter inşasındaki rolü ve örgütsel gelişim gibi evrensel liderlik ilkeleri de öğretilmektedir.³⁰ Bu fikirleri pedagoji kitaplarından desteklemek, fikirlerin teyidi açısından uygun olmaz mı?

²⁹ Criterion Concept. (2026, 20 Şubat). *The Applied Seerah Podcast: Leadership Lessons for the Modern World* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ktARgyO7XY>

³⁰ Criterion Concept. (2025, 1 Kasım). *Podcast Session 2: Lesson 6 of 415: Episode 1 Scene 6 Clip (18:00-20:00)* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JHb49N87h-E>

3.3. Aktarımdan Sorgulamaya ve Yansıtmaya

DSP’de öğretmen bilgiyi dikte etmez. Koshul’un ifadesiyle bu modelin pedagojik amacı; öğrenciye ne düşüneceğini dikte etmek değil, siyeri analitik bir araç olarak konumlandırarak ona nasıl düşüneceğini öğretmektir.³¹ Bu bağlamda öğretici, dijital bir sahne izlendikten sonra öğrenciye iki farklı bilişsel düzeyde soru yöneltir. İlk olarak, tarihsel vakayı kendi şartları içinde anlamlandırmayı sağlayan “derinleştirici/sondaj soruları” sorulur (Örn. *Neden bu karar alındı? O günkü kısıtlılıklar nelerdi?*). Ardından, bu tarihsel tecrübeyi eyleme dönüştürmek için “yansıtıcı sorulara” geçilir (Örn. *Bugün aynı ahlaki zorlukla sen karşılaştın ne yapardın? Bu olay senin düşünce tarzını nasıl değiştirdi?*).³² Bu çift yönlü sorgulama süreci, siyerin kuru bir bilgiden çıkıp öğrencinin günlük hayatına taşınmasını sağlar. Bu yönüyle DSP, eğitim bilimlerindeki “Sorun Merkezli Tasarım” yaklaşımının da güçlü izlerini taşır.³³ Zira nihai hedef, öğrencinin tarihsel bir krizden çıkardığı evrensel nebevî ilkeyi, eleştirel düşünme becerisiyle kendi güncel ve toplumsal sorunlarına çözüm üretmek amacıyla kullanabilmesidir.

Sonuç itibarıyla Dijital Siyer Pedagojisi (DSP), eğitim bilimlerinde sıfırdan kurgulanmış yeni bir felsefe olmaktan ziyade, yapılandırmacı eğitimin çağdaş yöntemlerini (örnek olay incelemesi, beyin fırtınası, sorgulamaya dayalı öğrenme) dijital imkânlarla siyer alanına entegre eden modern bir ‘öğretim tasarımı’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tasarım, öğrenciyi tarihsel verinin pasif bir dinleyicisi konumundan çıkararak ahlaki ve stratejik kararların aktif bir analizcisi hâline getirir. Criterion Concepts müfredatının teorik çerçevesinde bu durum; öğrencinin tarihsel bir vakıa hakkında düşünmesini aşarak, o vakıadaki evrensel ilkeleri kendi karakterine ve güncel meselelere taşıdığı inşa edici bir analiz süreci şeklinde formüle edilmektedir. Nihayetinde bu model, sırasıyla ruhsal yenilenme, ahlaki değerler ve zihinsel berraklık sacayakları üzerine kurulan ve toplumun inşasını hedefleyen bütüncül bir bilişsel dönüşüm vadetmektedir.

4. ÖĞRETENİN DÖNÜŞÜMÜ: KLASİK SİSTEMDE YENİ BİR’ PEDAGOJİK DURUŞ’ İNŞA ETMEK

Dijital Siyer Pedagojisi (DSP) gibi yenilikçi bir modelin başarısı, yalnızca teknolojik materyallerin eğitim ortamına entegre edilmesine değil, bu araçları kullanacak olan eğitimcinin zihniyet dönüşümüne de bağlıdır.

³¹ Criterion Concept. (2026, 13 Ocak). *Podcast Session 4: Lesson 33 of 415: Episode 3 Scene 10 Clip* (26:00-28:15) [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=llPj0ypdoA0>

³² Criterion Concept. (2025, 14 Ekim). *Podcast Session 1: Lesson 16 of 415: Episode 2 Scene 6- Clip* (17:00-21:00) [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=4nbKvHxdm44>

³³ Ayçiçek, “Eğitim Programı”, 461-462.

Temel bir pedagojik ilke olarak ‘öğretene öğretmek’ bu inşâ sürecinin en kritik aşamasıdır. Zira günümüzde siyer eğitimi veren akademik kadro, büyük ölçüde metin merkezli ve tek yönlü aktarıma dayalı geleneksel bir sistemde yetişmiştir. Kendi bilişsel öğrenme süreçlerini sadece metin okuma üzerinden kurmuş bir eğitimcinin sahne temelli yeni bir modeli benimsemesi kaçınılmaz olarak bazı güçlükleri beraberinde getirir. Elbette din eğitimi alanındaki güncel araştırmalar ve eğitim tecrübeleri, nitelikli bir eğitimcinin dijital/görsel materyal kullanmadan da klasik metinler üzerinden Sokratik sorgulama ve örnek olay incelemesi gibi yöntemlerle üst düzey analitik öğrenme çıktılarına ulaşabildiğini göstermektedir. Ancak DSP modelinin iddiası, sahne temelli yaklaşımın yegâne analitik yöntem olduğu yönünde değildir. Bu modelin asıl vaadi, öğretmenin bireysel yeteneğine veya hitabet gücüne bağlı olan bu analitik derinliği, dijital çağın (özellikle Z ve Alfa kuşaklarının) görsel öğrenme alışkanlıklarıyla uyumlu, standartlaştırılmış ve bilişsel yükü hafifleten pedagojik bir ‘müfredat iskelesi’ hâline getirmektir.

Bu güçlüklerin başında eğitimcideki epistemolojik direnç gelir. Nitekim din eğitimi ve eğitim teknolojileri entegrasyonu üzerine yapılan güncel alan araştırmaları, klasik paradigmayla yetişmiş eğitimci kadrolarında teknolojiye karşı belirgin bir tekno-şüphecilik gelişebildiğini göstermektedir. Bu literatüre göre dijitalleşme ve görsellik, genellikle içeriğin ciddiyetini zedeleyen, derinliği azaltan veya kutsalı basitleştiren unsurlar olarak algılanabilmektedir. Oysa DSP’nin talep ettiği pedagojik duruş, teknolojiyi salt bir görsel şölen veya içeriği sulandıran bir araç olarak değil, yeni neslin anlam dünyasına nüfuz edebilmek için öğrenilmesi gereken yeni bir dil ve analitik bir bilişsel iskele olarak görmeyi gerektirir.

Bu yeni duruş, sınıftaki güç dinamiklerini de kökten değiştirir. Geleneksel sistemde bilginin tek otoritesi ve aktarıcısı olan eğitimci, dijital pedagoji modelinde bilginin rehberi ve kolaylaştırıcısı konumuna geçer. Eğitim bilimlerindeki ‘Öğrenen Merkezli Tasarım’ felsefesiyle tam bir uyum içindeki bu geçişte öğretmenin asıl görevi bilginin dikte edilmesi değil, öğrencilerin kendi öğrenmelerini yönlendirebilecekleri ve yeni anlamlar keşfedebilecekleri interaktif bir eğitim ortamı oluşturmaktır.³⁴ Sınıfta dramatik bir siyer sahnesi kullanıldığında öğretmenin rolü, doğru analitik sorularla sahnenin ardındaki ahlaki ve stratejik derinliği kazıp çıkarmaktır.

³⁴ Ayçiçek, “Eğitim Programı”, 458-459.

5. TEORİDEN PRATİĞE: DİJİTAL SİYER PEDAGOJİSİ’NİN UYGULAMA MODELİ

Eğitimcinin yeni rolü ve DSP’nin kavramsal sınırları netleştikten sonra, bu teorik modelin sınıf ortamında pratik olarak nasıl uygulanacağı sorusu gündeme gelmektedir. Dolayısıyla bu aşamadan itibaren makale, DSP’yi yalnızca soyut bir felsefe veya kavramsal bir tartışma olmaktan çıkarıp, onu sınıf içinde adım adım uygulanabilir bütüncül bir ‘öğretim tasarımı’ olarak ele almaktadır. DSP özünde, pedagojinin epistemolojiden ayrılamayacağı varsayımına dayanır. Bu yaklaşım, İslam eğitim geleneğindeki temel bir kabule, Hardaker ve Sabki’nin ifadesiyle, bilgi ile kutsalın ayrılmaz bir bütün olduğu ilkesine dayanır. Zira İslam eğitim tasavvurunda bilginin yapılandırılma biçimi, onun nasıl içselleştirildiğini doğrudan etkiler.

5.1. Sahne-Temelli Öğrenme: “Ne Oldu?” dan “Ne Anlatıyor?” a Geçiş

Klasik siyer literatüründe anlatı tarihsel sürekliliği koruma işlevi görmüş ve anlam “birikim” yoluyla oluşmuştur. Dijital siyer anlatısı ise kronolojiden ziyade ‘analitik ve problem merkezli’ tematik ilgiyi önceleyerek modüler bir yapı sunar. Burada bir sınırlandırma yapmak gerekirse, günümüz temel eğitim (ilkokul/ortaokul) müfredatlarında siyer konularının büyük oranda ‘Peygamberimizin merhameti, adaleti, temizliği’ gibi temel ahlaki temalar üzerinden işlendiği bilinmektedir. Ancak bu çalışmada eleştirilen ve aşılmaya çalışılan ‘klasik siyer öğretimi’, geleneksel anlatı kültürünü, lise ve yükseköğretim (ilahiyat fakülteleri) düzeyindeki kronoloji/tarih ağırlıklı müfredatları kapsamaktadır. Ayrıca DSP’nin sunduğu tematik yapı, temel eğitimdeki salt değerler aktarımından oldukça farklıdır. Bu model, siyer anlatısının odak noktasını ‘Sonra ne oldu?’ sorusundan uzaklaştırıp, liderlik, kriz yönetimi ve sosyolojik analiz gibi üst düzey bilişsel becerileri merkeze alan ‘Bu an/sahne bize hangi evrensel stratejiyi/ilkeyi anlatıyor?’ sorusuna kaydırır.

DSP’nin en belirgin uygulama boyutu, eğitim bilimlerinin temel yaklaşımlarından olan ‘örnek olay incelemesi’ yöntemini, kâğıt üzerindeki metinsel bir senaryo yerine dijital görseller üzerinden kurgulayarak ‘sahne temelli’ bir öğrenme deneyimine dönüştürmesidir. Bu modelde dijital bir temsil (örneğin bir film veya belgesel sahnesi) yalnızca dramatik bir görsel materyal değil; üzerine örnek olay analizinin inşa edildiği, öğrencinin analitik ve bilişsel katılımını tetikleyen bir pedagojik vakadır. Sahne-temelli bu uyarılma, Siyer bilgisini üç temel düzeyde yeniden inşa eder:

- **Bağlam Kurma:** Olayın gerçekleştiği tarihsel, sosyal ve psikolojik atmosferin okunması.

- **Anlam Çözümleme:** Karakterlerin kriz anlarındaki stratejik tercihleri ve ahlaki duruşlarının tahlili.
- **İlke Çıkarma:** Tekil bir sahneden, modern hayatta karşılığı olan evrensel bir nebevî ilkenin üretilmesi.

5.2. Öğrenme Döngüsünün Tasarımı: Kolb ve Mayer Modellerinin Entegrasyonu

DSP'nin uygulama adımları, modern eğitim bilimlerinin iki temel teorisi üzerine inşa edilir. İlk olarak, Richard E. Mayer'in "Bilişsel Multimedya Öğrenme Teorisi" devreye girer. Mayer'in "Multimedya İlkesi" ne göre anlamlı öğrenme, görsel ve sözel bilginin aktif olarak bütünleştirildiği durumlarda gerçekleşir.³⁵ Bu bilişsel sürecin tamamlayıcısı olarak Gunther Kress ve Theo van Leeuwen'in "Multimodal Söylem" teorisi devreye girer. Onlara göre çağdaş iletişimde anlam, yalnızca dille değil, görsel, işitsel ve mekânsal verilerin entegrasyonu (orquestrasyonu) kurgulanır.³⁶ DSP, bu ilkeyi dijital siyer sahneleri üzerinden şu şekilde işletir:

- **Görsel Okuma:** Mekânın, beden dilinin ve fiziksel bağlamın analizi.
- **İşitsel Okuma:** Diyalogların, hitabetin ve sessizliklerin analizi.
- **Duygusal Katılım:** Kriz anlarındaki gerilimi hissetme ve empati kurma.

Bu döngü sayesinde siyer, pasif bir aktarım olmaktan çıkar. Assad Koshul'un siyer öğretimi için isabetle vurguladığı gibi, sahneler 'pasif bir dinleme değil, aktif bir zihinsel katılım' gerektiren, yeni bir ahlaki kavrayışın inşa edildiği bir deneyime evrilir.³⁷

Bu çoklu (multimodal) veri işleme süreci, David A. Kolb'un "Deneyimsel Öğrenme Teorisi" ile pratik bir sınıf uygulamasına dönüşmektedir.³⁸ DSP, Kolb'un dört aşamalı döngüsünü siyer öğretimine şu şekilde uyarlar:

- **Somut Deneyim:** Öğrenci seçilen siyer sahnesini izler ve olayın duygusal/tarihsel bağlamına doğrudan tanık olur.
- **Yansıtıcı Gözlem:** Öğretmen rehberliğinde "Neden böyle oldu?", "Başka ne yapılabilirdi?" sorusuyla sahne analiz edilir.

³⁵ Richard E. Mayer, "Multimedia Learning: The Psychology of Learning and Motivation" 41 (2002), 85-139.

³⁶ Gunther Kress - Theo van Leeuwen, *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication* (London: Hodder Arnold, 2001).

³⁷ "Assad Koshul Interview on Seerah Course @DEENTV with Abdul Malik Ahmad", haz. Abdul Malik Ahmad, *YouTube* (08 Mayıs 2023); Assad Koshul, "Sharing the Seerah".

³⁸ David A. Kolb, *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development* (Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc, 2015).

- **Soyut Kavramsallaştırma:** Olaydan, kararın ardındaki evrensel ilke (vizyon) soyutlanarak çıkarılır.
- **Aktif Deneyim:** Öğrenci, çıkardığı bu nebevî ilkeyi güncel bir soruna veya kendi hayat pratiğine nasıl uygulayacağını planlar.

Bu döngü sayesinde siyer, pasif bir aktarım olmaktan çıkıp; deneyimin dönüştürüldüğü ve yeni bir ahlaki kavrayışın inşa edildiği aktif bir süreç evrilir.

5.3. Hedef Çıktı ve Bütüncül Eğitim Vizyonu: Te'dib ve Karakter İnşası

Siyer öğretiminde karşılaşılan temel sorun, öğrencinin zihnindeki değerler (inanıldığını iddia ettiği) ile kullanımdaki değerler (pratikte uyguladığı) arasındaki boşluktur. DSP, sahne analizi sırasındaki sorgulama ve refleksiyon pratikleriyle öğrenciyi bu boşlukla yüzleştirir. Bu yönüyle model, İslam eğitim felsefesindeki “Te'dib” kavramının dijital çağdaki metodolojik bir karşılığıdır.³⁹ Nitekim J. Mark Halstead'in de belirttiği gibi, İslami eğitimin nihai amacı öğrencinin kişiliğinin (ruhsal, entelektüel ve sosyal) bütüncül bir dengede gelişmesidir.⁴⁰ Bu yaklaşım, Susan Douglass ve Munir Shaikh'in modern bağlamda vurguladığı ‘Edeb’ ve ‘Terbiye’ kavramlarıyla tam bir uyum içindedir.⁴¹ Şaban Öz'ün de isabetle belirttiği gibi, asıl mesele şeklî ibadetlerin ötesine geçip nebevî görevlendirmenin asıl gerekçesi olan güzel ahlaka ulaşabilmektir.⁴²

Bu hedef, salt bilgi aktarımını aşarak bilişsel yetkinlik ile ahlaki erdemi bütünleştirmeyi hedefleyen çağdaş eğitim vizyonlarıyla da tam bir epistemolojik uyum içerisindedir:

- **Yetkin ve Erdemli İnsan İdeali:** Modern eğitim felsefesi, bireyin sadece akademik olarak donanmasını değil, bilgiyi ahlaki bir olgunlukla eyleme dönüştürmesini hedefler. DSP'nin hedeflediği öğrenci profili de tam olarak bu bütünlüğe dayanır.
- **Bilgi-Değer-Eylem Bütünlüğü:** Çağdaş pedagoji, değerlerin sadece zihinsel bir kabul olarak kalmasını değil, pratik eylemde kendilerini göstermesini şart koşar. DSP'nin Kolb döngüsündeki son aşaması olan ‘Aktif Deneyim’, siyerdan alınan ilkenin modern bir eyleme dönüşmesini sağlayarak bu pedagojik bütünlüğü tesis etmeyi amaçlar.
- **Kavramsal Beceriler:** Uluslararası yapılandırmacı eğitim stan-

³⁹ Bk. J. Mark Halstead, “An Islamic Concept of Education”, *Comparative Education* 40/4, (2004), 519.

⁴⁰ Halstead, “An Islamic Concept of Education”, 523.

⁴¹ Susan L. Douglass - Munir A. Shaikh, “Defining Islamic Education: Differentiation and Applications 7/1 (2004), 5-18.”, *Current Issues in Comparative Education* 7/1 (ts.), 13-15.

⁴² Şaban Öz, *Siyer Tasarımı* (İstanbul: Mana Yayınları, 2015).

dartlarında ve özellikle Türkiye'deki güncel Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) din öğretimi programlarında merkeze yerleşen 'sorgulama', 'eleştirel düşünme' ve 'yansıtma/refleksiyon' gibi üst düzey bilişsel beceriler,⁴³ DSP'nin sahne analizinde kullandığı yegâne zihinsel araçlardır.

Çağdaş pedagojiyle sağlanan bu uyum, Diana Laurillard'ın işaret ettiği küresel eğitim standartlarıyla da örtüşmektedir. Laurillard'a göre modern eğitimde asıl hedef, müfredatın ezberlenmesi değil; bireyin topluma tam katılımını sağlayacak yüksek düzeyli bilişsel becerilerin kazanılmasıdır. İnovasyonun artık disiplinlerin kesişim noktasında gerçekleştiği bir çağda, siyer öğretimi de salt bir metin aktarımı olmaktan çıkıp tarih, dijital medya ve pedagojinin kesiştiği disiplinlerarası bir zeminde yeniden kurgulanmalıdır.⁴⁴ Sonuç olarak DSP'nin iddiası, bu yüksek bilişsel hedeflere ulaşan yegâne yöntemin kendisi olduğu yönünde değildir, nitekim alandaki diğer yapılandırmacı ve yenilikçi din eğitimi modelleri de benzer hedefleri gözetmektedir. Ancak DSP, siyeri izole ve geçmişte kalmış bir tarih anlatısı olmaktan çıkarıp, onu özellikle günümüz görsel/dijital kültürü üzerinden modern dünyayı anlamlandırabilecek işlevsel bir yetkinlik alanına dönüştüren yeni nesil ve güçlü bir alternatif olarak bu küresel çağrışı karşılamaktadır.

6. SINIF İÇİ UYGULAMA ÖRNEĞİ: DSP MODELİ İLE SAHNE ANALİZİ

Dijital Siyer Pedagojisi'nin (DSP) teorik çerçevesinin ve hedeflenen bilişsel dönüşümün sınıf ortamında nasıl somutlaşacağını göstermek, modelin uygulanabilirliği açısından elzemdir. Bu bölümde, Criterion Concepts tarafından geliştirilen sahne temelli siyer öğretim tasarımı referans alınarak, *Omar* dizisinden seçilen örnek bir kesit (Örn. 10. Bölüm, 13. Sahne) üzerinden DSP'nin uygulama adımları somutlaştırılacaktır. Amaç, klasik bir "film izletme" etkinliğinin ötesine geçerek, dijital sahnenin Kolb'un Deneyimsel Öğrenme Döngüsü bağlamında nasıl bir epistemik yüzleşme ve karakter inşası aracına dönüştüğünü adım adım ortaya koymaktır.

Bu noktada, araştırmacının yöntemine ve sınırlarına dair kritik bir şerh düşmek elzemdir. Çalışmada örneklem olarak incelenen *Omar* dizisi ve Criterion Concepts tarafından bu dizi etrafında şekillendirilen içerik, Dijital Siyer

⁴³ "Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı - Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" (Erişim 14 Mayıs 2026); Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Öğretim Programı Peygamberimizin Hayatı Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (Ankara: MEB, 2024). Ayrıca modern din eğitiminde 21. yüzyıl becerilerinin, problem çözme yetisinin ve "dinden öğrenme" yaklaşımının merkeze alınmasına dair güçlü bir teorik çerçeve için bk. Mualla Selçuk, *Kavramsal Netlik: Bir Dinden Öğrenme Modeli* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2022).

⁴⁴ Diana Laurillard, *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology* (New York, NY Abingdon: Routledge, 2012).

Pedagojisi'nin bütünü veya yegâne 'müfredatı' değildir. Zira tek bir dramatik yapının veya popüler medya ürününün çok katmanlı bir siyer eğitimini tek başına sırtlaması pedagojik olarak ne mümkündür ne de doğru bir yaklaşımdır. Burada seçilen dizi, DSP'nin sahne temelli öğrenme yaklaşımının (sorgulama ve refleksiyon süreçlerinin) sınıf ortamında nasıl işleyeceğini somutlaştırmak amacıyla sadece bir prototip olarak konumlandırılmıştır. Odak noktası dizinin kendisi değil; dizideki bir kriz veya karar anının Kolb ve Mayer'in öğrenme döngülerine nasıl entegre edilebileceğidir. Dolayısıyla DSP, gelecekte üretilecek farklı tarihsel belgesellere, animasyonlara veya interaktif dijital deneyimlere de rahatlıkla uyarlanabilecek, spesifik bir medyaya bağımlı olmayan esnek bir öğretim tasarımıdır.

6.1. Somut Deneyim (İzleme ve Multimodal Temas)

Uygulamanın ilk aşaması, öğrencilerin seçilen sahneyle herhangi bir önyargı veya didaktik yönlendirme olmaksızın karşılaşmasıdır. Örneğin, ilk dönem Müslümanlarına yönelik boykotun veya artan baskıların işlendiği bir kriz sahnesi sınıfa izletilir. (Bu kod neyi ifade ediyor?) Bu aşamada öğrenci, metin okumanın ötesine geçerek olayın gerçekleştiği atmosferi çoklu duyuşal (multimodal) verilerle tecrübe eder. Karakterlerin yüz ifadelerindeki çaresizlik, muhaliflerin ses tonundaki tahakküm, mekânın darlığı veya genişliği gibi görsel ve işitsel unsurlar, öğrencinin tarihsel olayla “duyuşal ve bilişsel bir temas” kurmasını sağlar. Öğrenci artık dışarıdan bir okuyucu değil, olayın dramatik gerilimine dâhil olmuş bir şahittir.

6.2. Yansıtıcı Gözlem (Sorgulama ve Analiz)

Sahne bittikten sonra, öğretmen geleneksel aktarıcı rolünden çıkarak rehber rolünü üstlenir. Bu aşama, DSP'nin kalbini oluşturan disiplinli sorgulama evresidir. Öğretmen, öğrencilere doğrudan “Buradan şu dersi çıkarmalıyız” demek yerine, analitik sorularla sahnenin deşifre edilmesini sağlar:

- **Bağlam Sorusu:** Bu sahnede güç dengeleri nasıldı? Müşriklerin argümanı neydi, Müslümanların duruşu neydi?
- **Duygu ve Niyet Sorusu:** Kriz anında karakterin aldığı kararda hangi ahlaki riskler söz konusuydu? Geri adım atsalar ne olurdu?
- **Alternatif Kurgu:** O günkü şartlarda ellerinde başka hangi seçenekler vardı? Neden o seçenekleri değil de bu zor yolu seçtiler?

Bu yansıtıcı gözlem süreci, öğrencinin tek boyutlu ‘ne oldu?’ sorusundan çıkarak, eylemin ardındaki ahlaki motivasyonları tahlil etmesini sağlar.⁴⁵

⁴⁵ Önemle belirtmelidir ki tek bir sahnenin izletilmesi ve ardından yönlendirici sorular sorulması hedeflenen analitik çıktılarına ulaşmak için tek başına yeterli değildir. Bu süreç, ancak öğrencinin ilgili

Tarih metodolojisi üzerine yapılan çalışmalarda belirtildiği üzere, tarihçinin (veya bu bağlamda öğrenenin) kendisine yüklenen verileri değerlendiren bir bilgisayar gibi nötr olması beklenemez.⁴⁶ Adnan Demircan'ın da ifade ettiği gibi, nesnellik olgunun kendisinde değil, olgu ile yorum arasındaki ilişkinin dürüstlüğünde aranmalıdır.⁴⁷ Sahne analizi, öğrenciye kendi yargılarını ve tarafgirliğini fark ettirerek bu epistemik yüzleşmeyi (dürüstlüğü) sağlar.

6.3. Soyut Kavramsallaştırma (Evrensel İlke ve Vizyon Üretimi)

Gözlem ve analizin ardından gelen bu aşama, tarihsel olanı evrensel olana bağlama sürecidir. Öğrenciler, öğretmenin rehberliğinde spesifik sahneden yola çıkarak genel geçer bir “Nebevî İlke” (vizyon) soyutlar. Örneğin, boykot veya işkence sahnesi incelendiğinde, aslında öğretim tasarımıyla önceden hedeflenen ve öğretmenin yönlendirici sorularla öğrenciye buldurmaya çalıştığı kavramsal ilke şudur: ‘Şiddet ve baskı karşısında pasif kalmak bir zafiyet değil, aksine, ahlaki üstünlüğü korumak için sergilenen bilinçli, onurlu ve stratejik bir direniştir.’ Yapılandırılmış bu tahlil sürecinin sonunda öğrenci, müfredatın öngördüğü bu evrensel vizyonu kendi çıkarımı olarak inşa eder ve içselleştirir. Bu aşama, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde hedeflenen “Erdem-Değer” çerçevesinin zihinsel olarak inşa edildiği andır. Siyer, 7. yüzyılda yaşanmış tekil bir olay olmaktan çıkıp, her çağda geçerli olan bir ahlak yasasına dönüşür.

6.4. Aktif Deneyim (Günün Dünyasına Taşıma ve Eylem)

Kolb döngüsünün ve DSP modelinin nihai amacı, çıkarılan bu evrensel ilkenin öğrencinin kendi hayatında (kullanımdaki teori) bir karşılık bulmasıdır. Bu son aşamada öğrenciye şu hayati soru yöneltilir:

“Bugün okulda, sosyal medyada veya sosyal çevrende inancın, kimliğin veya doğru bildiklerin yüzünden benzer bir baskı (örneğin akran zorbalığı veya dışlanma) ile karşılaşırsan, az önce çıkardığımız bu nebevî ilkeyi kendi hayatına nasıl uygularsın?”

Öğrenciler, güncel senaryolar üzerinden kendi “aktif deneyim” planlarını kurgular. Bilgi, tarihsel bir metinden çıkmış, görsel bir sahnede analiz edilmiş, evrensel bir ilkeye dönüştürülmüş ve nihayetinde modern bir öğrencinin karakterine ve yetkinliğine entegre edilmiştir.

olayın öncesine ve sonrasına dair “bilişsel hazırbulunuşluğa” sahip olmasıyla anlam kazanır. Dola-
yısıyla DSP uygulamasında sahne analizi hiçbir zaman bir vakum/boşluk içinde yapılmaz; daima
öğretmenin önceden kurduğu tarihsel bağlamın ve teorik altyapının üzerine inşa edilir.

⁴⁶ Öz, *İslam Tarihi Metodolojisi*, 35.

⁴⁷ Demircan, *Tarih ve Tarihçi*, 25.

SONUÇ

Dijitalleşme çağında siyer öğretimi, sınıfa yeni teknolojik araçlar katmanın çok ötesine geçerek bilginin doğasını, aktarım biçimini ve içselleştirilmesini köklü bir biçimde yeniden şekillendirmektedir. Bu çalışmada kavramsal çerçevesi ve uygulama adımları çizilen Dijital Siyer Pedagojisi (DSP), görsel kültürün içine doğan yeni neslin bilişsel alışkanlıklarını merkeze almaktadır. Geleneksel ve tek yönlü metin aktarımının bu kuşağa ulaşmaktaki yetersizliği, süreci farklı bir pedagojik zemine taşımayı zorunlu kılmıştır. Ulaşılan temel sonuca göre siyer eğitimi, kronolojik bir anlatımı dinleme edilgenliğinden sıyrılmalı, öğretmenin rehberliğinde şekillenen ve öğrencinin aktif katılım gösterdiği çok boyutlu bir ‘öğretim tasarımı’ dönüşmelidir.

Önerilen model, tematik kısa sahneler gibi dijital materyalleri basit birer görsel uyarıcı olarak kullanmak yerine, onları derinlikli bir analizin kalbine, bir örnek olay formatında yerleştirir. Görsel ve işitsel veriler burada bilişsel bir iskele görevi üstlenir. Tarihsel bir kesitin moderatör öğretmen eşliğinde çözümlenmesi ve evrensel ilkelere bağlanmasıyla öğrenci, dışarıdan bir izleyici konumunu aşarak bizzat anlam üreten aktif bir özneye adım atar. Böylece siyer, ardışık olayların sıralandığı bir tarih okuması formunu aşarak kriz yönetiminin, liderliğin, ahlaki duruşun ve stratejik kararların tahlil edildiği dinamik bir laboratuvara dönüşür.

Bu pedagojik değişimin en büyük vaadi ise bilgi ile ahlaki erdem arasındaki kronik kopukluğu giderme potansiyelidir. Lise ve yükseköğretim düzeyindeki mevcut siyer öğretiminin asıl krizi tarihsel malumat eksikliğinden ziyade, teorik olarak öğrenilen değerlerin pratiğe yansımamasıdır. DSP, “sorgulama” ve “yansıtmı” pratiklerini merkeze alarak, öğrencinin zihnindeki teorik kabuller ile eyleme dönüşen değerler (Erdem-Değer inşası) arasındaki köprüyü kurmayı hedefler. Siyerden elde edilen tarihsel tecrübe, böylece akademik bir not veya başarı ölçütü sınırlarını aşarak modern dünyayı anlamlandırmayı sağlayan üst düzey bir bilişsel ve ahlaki yetkinliğe evrilir.

Nihayetinde Dijital Siyer Pedagojisi, nebevî mirasın dijital çağın popüler kültürü içinde sıradanlaşmasına müsaade etmez. Diğer çağdaş eğitim modelleriyle eşgüdümlü bir biçimde, öğrenme bilimlerinin sunduğu analitik araçları kullanarak bu mirası bugünün diline tercüme eder. Klasik metinlerin ruhunu ve tarihsel güvenilirliğini korurken güncel eğitim hedeflerini ıskalamayan bu yaklaşım, siyerin dijital platformlardaki varlığına çok daha ayakları yere basan güçlü bir çerçeve kazandırmaktadır. Bundan sonraki süreçte yürütülecek ampirik araştırmaların bu pedagojik tasarımın farklı eğitim kademelerindeki davranışsal çıktılarını ölçerek siyer eğitiminin geleceğine somut katkılar sunması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Assad Koshul. "Sharing the Seerah: A Conversation with Assad Koshul". <https://www.lastprophet.info/sharing-the-seerah-a-conversation-with-assad-koshul>
- Ayçiçek, Burak. "Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımlarının İncelenmesi". *Yeni Dünya Ekseninde Güncel Eğitim Araştırmaları*. ed. Şükrü İlgün, Esra Altın-taş. 451-470. Ankara: İksad Yayınevi, 2021.
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 7. Basım, 2025.
- Çapcıoğlu, İhsan. "Dijital Din: Sosyal Medya ve Dijital Kültürün Dinî Algı ve Uygulamalara Etkisi". *Postmodernizm, Toplumsal Değişim ve Din*. ed. Ömer Faruk Erdoğan vd. 229-246. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2025.
- Çiçek, Fatma. "Dijital Kültür Uzmanında Dinin Sunumu: YouTube Huzme Kanalı Örneği". *Hitit İlahiyat Dergisi* 24/1 (30 Haziran 2025), 398-430. <https://doi.org/10.14395/hid.1621653>
- Demircan, Adnan. *Tarih ve tarihçi*. İstanbul: Beyan, 2016.
- Douglass, Susan L. - Shaikh, Munir A. "Defining Islamic Education: Differentiation and Applications 7/1 (2004), 5-18." *Current Issues in Comparative Education* 7/1 (ts.).
- Eken, Metin. *Çevrim İçi Dindarlık: M Neslinin İnanç Pratikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2021.
- Ergen, Yunus. *Dijital Minber Kutsal Otorite Postmodern Dijital Kültürde Din*. Kon-ya: Neu Press, 1st ed., 2023.
- Haberli, Mehmet. *Sanal Din: Tarihsel, Kuramsal ve Pratik Boyutlarıyla İnternet ve Din*. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Halstead, J. Mark. "An Islamic Concept of Education". *Comparative Education* 40/4, (2004), 517-529.
- Hardaker, Glenn - Sabki, Aishah Ahmad. *Pedagogy in Islamic Education: The Mad-rasah Context*. Bingley: Emerald Publishing Limited, First edition, 2019.
- İbn İshâk, Muhammed. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Ahmed Ferîd el-Mezîdî. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2004.
- İbn Sa'd, Muhammed. *Kitâbü't-Tabakâti'l-kebir*. thk. Ali Muhammed Ömer. 11 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Hancı, 2001.
- Kıranşal, Abdulaziz. "Siyer Araştırmalarında Yapay Zekâ Kullanım İmkânı". *Marifetname* 12/1 (Haziran 2025), 299-325. <https://doi.org/https://doi.org/10.47425/marifetname.vi.1656449>
- Kıranşal, Abdulaziz. "Yapay Zekâ Tabanlı Siyer ve Hadis Araştırmalarında Etik

- Riskler”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 30 (29 Ekim 2025), 409-423. <https://doi.org/10.29029/busbed.1700397>
- Kolb, David A. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc, Second edition, 2015.
- Kress, Gunther - Leeuwen, Theo van. *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Hodder Arnold, 2001.
- Laurillard, Diana. *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. New York, NY Abingdon: Routledge, 2012.
- Macit, Abdulkadir. *İslam Tarihçiliğinin Yeni Siması Muhammed Hamidullah*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2022.
- Mayer, Richard E. “Multimedia Learning: The Psychology of Learning and Motivation” 41 (2002), 85-139.
- Merriam, Sharan B. *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. çev. Selahtin Turan. Ankara: Nobel, 2015.
- Oyman, Nihat. “Digital Preaching In The Relationship Between Religion And Artificial Intelligence: The Case Of The Kübra (Netflix Series)”. *Kilis 7 December University Journal of Theology* 12/2 (30 Aralık 2025), 509-532. <https://doi.org/10.46353/k7auifd.1749172>
- Öz, Şaban. *İslam Tarihi Metodolojisi*. İstanbul: Siyer Okulu Yayınları, 2024.
- Öz, Şaban. *Siyer Tasarımı*. İstanbul: Mana Yayınları, 2015.
- Postman, Neil. *Teknopoli: Yeni Dünya Düzeni*. çev. Mustafa Emre Yılmaz. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2. baskı, 2006.
- Selçuk, Mualla. *Kavramsal Netlik: Bir Dinden Öğrenme Modeli*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2022.
- Şimşek, Mehmet. *İslâmî İlimlerde Siyer Öğretimi –Hicri İlk Beş Asır*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2025.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr. *Târîhu’r-Rusûl ve’l-Mülûk*. thk. Muhammed Ebü’l-Fazl İbrâhîm. Mısır: Dârü’l-Ma’ârif, 1119.
- Vâkıdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd. *el-Meğâzî*. thk. Marsden Jones. Beyrut: Dârü’l-A’lemî, 3. Basım, 1989.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12. Basım, 2021.
- Yorulmaz, Bilal. *Sinema ve Din Eğitimi*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015.
- “Assad Koshul Interview on Seerah Course @DEENTV with Abdul Malik Ahmad”.

haz. Abdul Malik Ahmad. Yayın Tarihi 08 Mayıs 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=EdCLW1EQwKo>

Criterion Concept. "Criterion Concept". Erişim 14 Aralık 2025. <https://criterion-concept.com/>

Omar ibn Khattab. haz. Hatem Ali (Dizi). *IslamiCity*. <https://www.islamicity.org/channels/islamic-movies-omar-ibn-khattab-series/>

Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Öğretim Programı Peygamberimizin Hayatı Dersi (5., 6., 7. ve 8. sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. Ankara: MEB, 2024.

"Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı - Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli". Erişim 14 Mayıs 2026. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/ders/peygamberimizin-hayati-dersi>